

მორალური პასუხისმგებლობის ცნება  
განათლების ფილოსოფიაში  
**The Concept of Moral Responsibility in the Philosophy  
of Education**

**მარი სილაგაძე**  
**Mari Silagadze**

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი  
*Ivane Javakhishvili Tbilisi State University*  
ჰუმანიტაჲ მეცნიერებათა ფაკულტეტი  
*Faculty of Humanities*

**საკვანძო სიტყვები:** განათლება, მორალური პასუხისმგებლობა,  
კატეგორიული იმპერატივი.

**Keywords:** education, moral responsibility, categorical imperative.

მორალური პასუხისმგებლობის ცნება განათლების ფილოსოფიაში საკმაოდ კომპლექსური საკითხია და მისი შინაარსი საშუალებას გვაძლევს, პასუხი გავცეთ კითხვას, თუ როგორ უნდა წარვმართოთ მომავლის საზოგადოების ფორმირების პროცესი? აღნიშნულ კითხვაზე პასუხი განათლების ფილოსოფიის ველზე შეიძლება ჟღერდეს შემდეგი იმპერატივის სახით: მომავლის საზოგადოების ფორმირების პროცესი უნდა წარიმართოს მხოლოდ და მხოლოდ მორალურად პასუხისმგებელი პიროვნებების კულტივირების გზით.

ჯონ დიუი, განათლების ფილოსოფიის ერთ-ერთი მთავარი ფიგურა, ამტკიცებდა, რომ „განათლება არ არის მზადება სიცოცხლისთვის; განათლება არის თავად ცხოვრება.“ ეს პერსპექტივა ხაზს უსვამს განათლების სრულიად ბუნებრივ როლს არა მხოლოდ ცოდნის გადაცემაში, არამედ მორალური გრძნობებისა და ხასიათის ჩამოყალიბებაში. დიუის ხედვა განათლების, როგორც უწყვეტი რეკონსტრუქციული პროცესის შესახებ, ასახავს მორალური პასუხისმგებლობის დინამიურ ბუნებას და ცალსახად უსვამს ხაზს სკოლების როლს ეთიკური ცნობიერებისა და კრიტიკული აზროვნების ხელშეწყობაში.

იმანუელ კანტის კატეგორიული იმპერატივი „მოიქეცი ისე, თითქოს შენი ქმედების მაქსიმა შენი ნების მეშვეობით ბუნების საყოველთაო კანონად უნდა იქცეს!“ განათლების ფილოსოფიის ველზე შეიძლება გამოვიყენოთ, როგორც ზნეობრივი განათლების ფუნდამენტური პრინციპი. კანტის აქცენტი უნივერსალურ მორალურ კანონებზე ემთხვევა განათლების მიზანს, ჩაუწეროს მოსწავლეებს უნივერსალური პასუხისმგებლობის გრძნობა და ეთიკური მსჯელობა.

პაულო ფრეირი თავის კრიტიკულ პედაგოგიკაში ხაზს უსვამს განათლების მნიშვნელობას ჩაგრულთა განთავისუფლებაში. ის ამტკიცებს, რომ განათლება ან ფუნქციონირებს როგორც ინსტრუმენტი, რომელიც ხელს უწყობს ახალგაზრდა თაობის ინტეგრაციას დღევანდელი სისტემის ლოგიკაში და მოაქვს კონფორმულობა, ან ხდება თავისუფლების პრაქტიკა. საგულისხმოა ის ფაქტი, რომ ფრეირისეული ხედვა განათლების შესახებ მორალურ პასუხისმგებლობას აკისრებს არა მხოლოდ სწავლების შინაარსს, არამედ სწავლებისადმი მიდგომას და მხარს უჭერს განათლებას, რომე-

ლიც საშუალებას აძლევს სტუდენტებს შეცვალონ უსამართლო სოციალური სტრუქტურები.

განათლების ფილოსოფია ავლენს მუდმივ ლტოლვას მორალური პასუხისმგებლობის იდეისადმი და ცდილობს დააბალანსოს ის კომპლექსურ ურთიერთკავშირს, რომელიც არსებობს ინდივიდუალურ განვითარებასა და სოციალურ ნორმებს შორის. ეს თეზისი ამტკიცებს, რომ ეფექტურმა საგანმანათლებლო სისტემამ არა მხოლოდ უნდა გადასცეს ცოდნა, არამედ განათლების იდეალი უნდა იყოს იმის უზრუნველყოფა, რომ ადამიანები ალიზარდონ კრიტიკულ მოაზროვნებად: ბავშვები უნდა გახდნენ მორალური აგენტები, რომლებსაც შეუძლიათ შეაფასონ რწმენა, სურვილები, ქმედებები, მიზეზები და სხვა შესაბამისი ფსიქოლოგიური ელემენტები შესაბამისი შეფასების სტანდარტების საფუძველზე. ამ მიმართულებით, დიუის, კანტისა და ფრეირის შეხედულებები იძლევა ფასდაუდებელ მასალას საგანმანათლებლო კონტექსტში მორალური პასუხისმგებლობის იდეის სწორად გაგებისა და ეფექტური განხორციელებისთვის.

The concept of moral responsibility in the philosophy of education is a multifaceted subject and its content allows us to answer the question: How do we have to shape the future of society? The answer to this question in the field of philosophy of education sounds like the following Imperative: We have to shape the future of society through the cultivation of morally responsible individuals.

John Dewey, a seminal figure in educational philosophy, argued that “Education is not preparation for life; education is life itself”. This perspective underscores the intrinsic role of education in shaping moral character, not just imparting knowledge. Dewey’s vision of education as a continuous reconstructive process reflects the dynamic nature of moral responsibility, highlighting the role of schools in fostering ethical awareness and critical thinking.

Immanuel Kant’s categorical imperative, “Act only according to that maxim whereby you can at the same time will that it should become a universal law.” can be used as a foundational principle for moral education. Kant’s emphasis on universal moral laws aligns with the goal of

education to instill a sense of universal responsibility and ethical reasoning in students.

Paulo Freire, in his critical pedagogy, stressed the importance of education in liberating the oppressed. He asserted that education either functions as an instrument to facilitate the integration of the younger generation into the logic of the present system and bring about conformity or it becomes the practice of freedom. Freire's perspective places moral responsibility not only in the content taught but also in the teaching approach, advocating for an education that empowers students to challenge and change unjust societal structures.

The philosophy of education shows a constant longing for the idea of moral responsibility and tries to balance the complex relationship that exists between individual development and social norms. This thesis posits that effective education systems must not only transmit knowledge but also that an ideal of education is to ensure that our progeny develop into critical thinkers: children should grow into agents who can assess beliefs, desires, actions, reasons, and other pertinent psychological elements based on appropriate evaluative standards; they should be disposed to such evaluation and motivated by good reasons in belief-formation and action. The insights of Dewey, Kant, and Freire provide invaluable frameworks for proper understanding and effective implementation of moral responsibility in educational contexts.